

احکام ورزش و مسئولیت صدمات آن از دیدگاه اسلام

سید یعقوب همدرد^۱

چکیده

ورزش همانا تمرین‌های منظم و بازی‌های دارای اصول و قواعد است. تقویت جسم و تغذیه‌ی روح را در قبال دارد و هرانسان دوست دارد ورزش کند تا تنبلی و کسالت را از زندگی خود حذف نماید. ورزش در تمام تمدن‌ها، توجه ویژه‌ای مردم را به خود جلب نموده و تا اکنون ادامه دارد. ورزش در دین اسلام از اهمیت بسزای برخوردار است. هدف از تحقیق این مقاله، دریافت حکم شرعی ورزش و مسئولیت صدمات ورزشی می‌باشد. تلاش می‌شود با روش توصیفی - تحلیلی، به این پرسش پاسخ ارایه گردد که حکم ورزش در اسلام چیست؟ و مسئولیت صدمات ورزشی به دوش کیست؟ یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که حکم ورزش به صورت عام در اسلام مباح بوده و در صورتی که ورزش کار سوء نیت نداشته باشد و در چارچوب ضوابط شرعی عمل ورزش را انجام داده باشد/باشند، تحت قانون «استعمال حق»، «رضایت مجنی علیه» و «الضرورات تبیح المحظورات» داخل گردیده و جرم پنداشته نمی‌شود، مگر این که از حدود و قواعد آن ورزش عدول شود.

کلیدواژه: احکام، ورزش، مسئولیت، صدمات ورزشی، اسلام

Sayed Yaqub Hamdard¹

Abstract

Sports are regular exercises and games with principles and rules. It strengthens the body and nourishes the soul, and every human being likes to exercise to remove laziness and boredom from his life. Sports in all civilizations have attracted the special attention of people and it continues until now. Sports is very important in Islam. The purpose of the research of this article is to obtain the Shari'a ruling on sports and responsibility for sports injuries. An attempt is made to provide an answer to the question, what is the ruling on sports in Islam, with a descriptive-analytical method? And who is responsible for sports injuries? The findings of the research show that the ruling on exercise is generally permissible in Islam and if the athlete does not have malicious intent and has/have performed the exercise within the framework of Sharia rules, they are under the law of "رضايه" "استعمال حق" are included and it is not considered a crime, unless the limits and rules of that sport are violated.

Key words: rulings, sports, responsibility, sports injuries, Islam

¹ Islamic studies researcher

ورزش و تربیت بدنی، موجب رشد جسم و سلامتی در بدن می‌شود. انسان‌ها را از کسالت، تنبلی و امراض گوناگون روحی و جسمی به دور نگه می‌دارد. هم‌چنان، دیده می‌شود که اسلام توجه خاص به ورزش و ورزش‌کار نموده، مؤمن و مسلمان را که تندرست و قوی باشد، محبوب الله خطاب کرده است. در انتخاب خلیفه و حاکم، سلامتی اعضای بدن را یکی از شروط انتخاب او قرار داده است.

در شریعت اسلامی، امر ورزش به اعتبار این‌که انسان را نیرومند ساخته و باعث رشد قوای درونی و جسمی می‌گردد، از اهمیت بسزای برخوردار می‌باشد. آنچه از علم، فن و صنعت بر دین و دنیای امت اسلامی مفید باشد، از واجبات کفایی محسوب می‌شود. هم‌چنان، ثابت شده است که پیامبر صلی‌الله علیه و سلم در مسابقات دوش، شترسواری، تیراندازی، اسب‌سواری و پهلوانی شرکت ورزیده و پهلوان عصر- خود، رکانه بن عبد یزید قریشی را نقش بر زمین کرده است. صحابه کرام هرکدام از قوت بدنی خاصی برخوردار بودند و توجه جدی به امر سلامتی بدن خود می‌کردند. حال پرسش این است که حکم ورزش در اسلام چیست؟ و مسئولیت صدمات ورزشی به دوش کیست؟

هدف از تحقیق این مقاله، بیان جایگاه ورزش در اسلام و مشخص نمودن حکم ورزش‌های معاصر و مسئولیت صدمات ورزشی در اسلام می‌باشد. نظر به این‌که ورزش جزو از زندگی انسان‌های معاصر شده است و بدون ورزش زندگی انسان در مخاطره قرار می‌گیرد، پس ضرورت است تا جایگاه و حکم ورزش را در شریعت اسلامی مورد تبیین قرار دهیم.

در رابطه به موضوع مورد نظر، کتاب‌ها و مقالات زیاد به رشته تحریر درآمده است که هرکدام از ویژگی‌های به‌خصوص خود برخوردار می‌باشند. این مقاله تلاش کرده تا جایگاه ورزش را در اسلام از یک‌سو و بررسی انواع ورزش‌های معاصر از سوی دیگر، در هم‌سویی و شناخت حکم هرکدام از آن‌ها در دین اسلام، مورد بررسی قرار دهد. مهم‌ترین کتاب‌هایی که مسأله مورد نظر را به نحوی پرداخته اند، کتاب (الألعاب الرياضية، احکامها و ضوابطها فی الفقه الاسلامی) علی حسین امین یونس، دارالفنایس، اردن، طبع الاول ۱۴۳۳ هجری می‌باشد که، در این کتاب محقق روی حکم ورزش و ضوابط آن تفصیلی بحث نموده است، اما به زبان عربی می‌باشد که عدم فهم ما از زبان عربی منتج به عدم بررسی آن می‌شود. کتاب دیگر (الأحادیث الواردة فی اللعب، د. صالح بن فریح البهلال) رساله دکتری است که در جامعه ملک سعود، دیپارتمنت ثقافت در سال ۱۴۳۰ هجری تحریر یافت. اگرچه یکی از ویژگی‌های این کتاب، جمع‌آوری تمام احادیث نبوی در رابطه به ورزش است، اما همان‌گونه که در بالا اشاره شد، به زبان عربی می‌باشد که این امر سبب می‌شود تا مسلمانان غیرعرب زبان از حکم ورزش در اسلام و احادیث نبوی باخبر

نباشند. هم‌چنان، کتاب دیگری بنام (الفروسیه) از شمس‌الدین ابو‌عبدالله محمد بن ابی بکر ایوب، المعروف بابن القيم الجوزی است که در اندلس در ۱۴۱۷ هجری، نشر شده است. این کتاب، تمام ورزش‌های عصر- رسول الله صلی الله علیه وسلم و صحابه کرام را با دلایل و نظریات فقها در رابطه با مسابقات و مشروعیت آن‌ها بیان نموده است، اما متأسفانه که این کتاب هم به زبان عربی بوده و خواندن آن برای غیرعرب مشکل است. بنابراین، ویژگی که این مقاله دارد این است که از یک طرف تلاش کرده تا آن را به زبان فارسی ترتیب دهد، و از سوی دیگر حکم هر یک از ورزش‌ها را مطابق شریعت و دین اسلام مورد شناخت و بررسی قرار داده است.

۱. مفهوم‌شناسی

۱-۱) مفهوم احکام

احکام جمع حکم است و حکم در لغت به معنای منع بوده و در اصطلاح اصولیان، عبارت از خطاب خداوند یکتا بر افعال مکلفان است از حیث اقتضایی (الزامی) یا تخییری (اختیاری) یا وضعی (گردانیدن یک چیز سبب برای چیز دیگری یا شرط برای او یا مانع از برای او) است. در نزد فقهاء، حکم عبارت از اثری است که تقاضای خطاب شارع در فعل را می‌کند، مانند: واجب، حرام و اباحت (الزهیلی، ۱۴۱۹: ۱۱۹) چنان‌چه الله متعال می‌فرماید «وَلَا تَقْرَبُوا الزَّوْجَا» (الإسراء: ۳۲) نزدیک زنا نشوید. در این جا الله با توجه به مکلفیت بنده خود فعل زنا را نهی می‌کند. پس حرمت زنا از همین جا ناشی می‌شود.

۱-۲) مفهوم ورزش

ورزش در زبان عربی گرفته شده از راض، یروض، روضاً و ریاضة و ریاضاً و مصدر آن (راض) یعنی تمرین‌های منظم و بازی‌های دارای اصول و قواعد به خاطر تقویه جسم و تغذیه نفس است (ابن فارس، ج ۲: ۳۲۴) و در اصطلاح، عبارت از فعالیت‌های منظم بدنی یا برنامه‌ریزی برای پرورش و حفظ سلامتی بدن یا تواناییهای جسمی معین (صبوری، ۱۳۷۶: ۸۶) است.

۱-۳) مفهوم مسئولیت

مسئولیت واژه عربی است. این واژه در لغت به معنی ضمانت، تعهد و مواخذه است و در اصطلاح، حالت و وضعیتی است که می‌توان در آن، وضعیت شخص را در قبال اعمال خلاف و ناهنجار که عرفاً به او نسبت داده می‌شود، مسئول دانست (النقیب، ۱۹۸۳: ۱۵).

۲. سیر تاریخی بازی‌های ورزشی

مصر- قدیم با ورزش و بازی‌های ورزشی آشنایی کامل داشتند و از آن در تقابل با دشمنان‌شان استفاده می‌کردند. مصریان اولین کسانی بودند که تهداب ورزش‌های معاصر هم‌چون، پهلوانی، اسب‌سواری، بوکسنگ، آب‌بازی، جمناسستیک، وزنه‌برداری و نیزه‌بازی را گذاشته بودند و در نیروی نظامی، آن را به صورت فنی استفاده می‌کردند. هم‌چنان، در چین باستان بازی‌های ورزشی از اهمیت بالا برخوردار بودند. مردم چین ورزش‌های، مانند: توپ‌بازی، پهلوانی، بوکس، شمشیرزنی، جودو یا بازی تن‌به‌تن و بعضی ورزش‌ها، مثل: کونگ‌فو را بر اساس بازی‌های مذهبی و دینی انجام می‌دادند و در سطوح بالای تعلیمی از آن استفاده می‌کردند.

مورخین به این باورند که یونانیان به ورزش توجه زیاد داشتند و به صورت تخصصی انجام می‌دادند؛ چرا که ورزش کردن از جمله شعار دینی‌شان بوده که در مقابل بت بزرگ (زئوس) اجرا می‌شد. هم‌چنان، ارسطو و افلاطون، توانستند با تعلیمات مفیدشان، جمنازیوم‌های ورزشی برای جوانان و اطفال بسازند و در رشته‌های ورزشی، مانند: تیراندازی، آب‌بازی، پهلوانی، دوش و توپ‌بازی، ورزش را به صورت تخصصی انجام دهند. متأسفانه در هند قدیم ورزش فقط مربوط دو گروه از مردم می‌شد که یکی آن (رقاصه‌های دربار و محافل) و دیگری (طبقه جنگاوران) که ورزش‌های، چون: اسب‌سواری، آب‌بازی و پهلوانی را انجام می‌دادند، و دیگران از آن بی‌بهره مانده بودند (الشافعی، ۲۰۰۰: ۱۵۷).

۳. مشروعیت ورزش

دین اسلام در ارتباط به ورزش و مشروعیت آن آیات و احادیث متعدد را بیان کرده است. در این جا تلاش صورت می‌گیرد تا آیات و احادیثی که دال بر مشروعیت‌زایی ورزش در دین اسلام می‌کند، ارایه شود.

خداوند متعال در قرآن کریم می‌فرماید: «وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَّا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ» (الأنفال، ۶۰) یعنی (هر نیروی در قدرت دارید، برای مقابله با دشمنان آماده سازید). دیده می‌شود که الله متعال در این جا به نیرو و قوت اشاره می‌نماید. اگر به این آیه دقت شود، ورزش از مقتضیات آن می‌باشد که از این آیه استنباط می‌شود. هم‌چنان، پیامبر اکر (ص) می‌فرماید: «الْمُؤْمِنُ الْقَوِيُّ خَيْرٌ وَأَحَبُّ إِلَى اللَّهِ مِنَ الْمُؤْمِنِ الضَّعِيفِ» (النووي، ۱۳۹۲: ۲۱۵) مؤمن نیرومند، بهتر و نزد خدا محبوب‌تر از مومن ناتوان است. در جای دیگر می‌فرماید: «لَا سَبَقَ إِلَّا فِي نَصْلٍ، أَوْ حُفٍّ، أَوْ حَافِرٍ» (الترمذی، ج ۶: ۲۸۶) یعنی، مسابقه و جایزه‌ای نیست، مگر در تیرزنی و یا شتردوانی و یا اسب‌دوانی. لذا معلوم می‌شود که آن‌چه این آیات و احادیث مطرح می‌نمایند، دال بر مشروعیت ورزش بوده و می‌باشد. روایت است که «رُويَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، أَنَّهُ صَارَعَ رَكَانَهُ بَنُ يَزِيدٍ عَلَى شَاةٍ فَصَرَعَهُ ثُمَّ عَادَ فَصَرَعَهُ فَأَسْلَمَ وَرَدَّ عَلَيْهِ الْغَنَمَ» (البيهقي، ج ۱۰: ۱۸). از نبی کریم صلی الله علیه وسلم روایت است که با رکانه پسر- یزید بالای یک گوسفندی پهلوانی

نمودند، و رکنانه را نقش زمین کردند، دوباره برخاست و باز هم او را به زمین زد، رکنانه مسلمان گردید و گوسفنداش را هم برایش تسلیم نمودند.

۴. حکم ورزش و ضوابط شرعی ورزشی در اسلام

ورزش در اسلام دو حکم دارد: اول حکم تکلیفی عام ورزش است، و دوم حکم تکلیفی خاص ورزش. ورزش کردن در اسلام به مفهوم عام آن مباح بوده و استوار بر قاعده «الْأَصْلُ فِي الْأَشْيَاءِ الْإِبَاحَةُ حَتَّى يَدُلَّ الدَّلِيلُ عَلَى عَدَمِ الْإِبَاحَةِ» (الحنفی، ۱۴۰۵، ۱: ۲۲۳). اصل حکم در استفاده از اشیاء مباح بودن آن است، تا این که دلیل بر عدم مباح بودن آن دریافت شود. هم چنان، در حدیث که قبلاً ذکر شد، پیامبر، مومن قوی را بهتر از ضعیف و محبوب خداوند خطاب کرده است. این دلیل بر حکم در مفهوم عام است. در حکم تکلیفی خاص ورزش، نیت ورزش کار در ورزش نمودن معتبر است، چرا که تغییر حکم نظر به نیت ورزش کار صورت می گیرد که قرار ذیل اشاره می گردد (منصور، ۲۰۰۱: ۱۳۱ - ۱۳۴).

۱) واجب: هرگاه هدف از ورزش کردن به منظور جهاد در راه الله (ج) و نصرت دین او باشد، ورزش در این حالت از واجبات دینی می گردد؛

۲) مندوب: هرگاه ورزش به نیت رویارویی با دشمن و زدودن تنبلی و کسالت از بدن و اجرای عبادات الهی توأم با رعایت ضوابط شرعی باشد، ورزش در این حالت مندوب می گردد؛

۳) مباح: هرگاه ورزش به منظور پرورش و زیبایی جسد توأم با رعایت ضوابط شرعی صورت گیرد، ورزش نمودن مباح می باشد؛

۴) حرام: هرگاه ورزش به منظور قهرمانی، عدم رعایت ضوابط شرعی، توأم با شرط بندی، ضیاع اوقات نماز، کشف عورت و اختلاط میان زن و مرد در یک باشگاه ورزشی صورت گیرد، در این حالات ورزش نمودن حرام می گردد (المساعد، ۲۰۱۵: ۲۶۰).

قسمی که قبلاً ذکر گردید، حکم ورزش در اسلام مباح است که شامل ورزش زنان و مردان امت اسلامی می گردد و تغییر حکم نظر به نیت ورزش کار و عدم رعایت ضوابط شرعی تا درجه حرام هم می رسد. پس باید ضوابط شرعی ورزش مورد مطالعه قرار گیرد تا در روشنایی آن ورزش کاران مسلمان ورزش نموده، مشمول اجر و پاداش گردند که قرار ذیل اشاره می گردد:

۱) رعایت مقاصد شرعی در ورزش. ورزش کار باید هدف که اسلام به خاطر آن ورزش را مشروع قرار داده است ورزش نماید، که همانا جهاد در راه الله، بخش دین الله و سلامتی جسد انسانی است؛

- ۲) ورزش نباید مانع واجبات دینی و دنیوی گردد. این که ورزش نمودن سبب نگردد تا نماز قضا گردیده و صله رحم قطع گردد؛
- ۳) ورزش نباید سبب ضیاع وقت گردد. این که نباید ورزش در زندگی هدف اصلی قرار گیرد و تمام اوقات یک مسلمان صرف ورزش گردد؛
- ۴) ورزش نباید سبب کشف عورت گردد. ورزش کار عزیز در حین ورزش و رفتن به مسابقات ورزشی متوجه نکات که شریعت او را عورت دانسته، گردد؛
- ۵) ورزش خانم‌ها باید دور از چشم مردان صورت گیرد. این که یک زن نباید پیش یک مرد اجنبی ورزش کند و نباید در محل باز و یا پارک‌های عمومی و باشگاه‌های مختلط ورزش نمایند، چون عفت یک زن مسلمان در قدم نخست قرار داشته و اهمیت دارد؛
- ۶) ورزش خانم نباید خطر برای جنین در بطن‌اش واقع گردد. چون حفظ جنین توسط مادر حق جنین بالای مادر بوده، پس باید به مشوره داکتر، ورزش صورت گیرد؛
- ۷) ورزش باید مناسب با طبیعت یک زن باشد. الله منان زنان را لطیف خلق کرده است، پس از ورزش‌های خشن و خطرناک که مخالف طبیعت یک زن است دوری نمایند؛
- ۸) عدم اختلاط زن صالح با زن فاسد در ورزش‌گاه. هدف اسلام از ایجاد قوانین حفظ حیثیت و شرف انسان‌ها است، موجودیت زن فاسد (همان گونه که مرد فاسد) در باشگاه ورزشی روی اخلاق دیگران تاثیر دارد، پس باید از ایشان دوری نمود؛
- ۹) ورزش باید فارغ از موسیقی باشد. در عصر-حاضر در اکثریت باشگاه‌های ورزشی، ورزش توأم با موسیقی صورت می‌گیرد که باید جلو چنین کاری گرفته شود (عروبه، ۲۰۰۹: ۳۳۷).

۵. حکم ورزش‌های مروجه در شریعت اسلامی

در مشروعیت مسابقات دوش بدون جایزه، اجماع علما صورت گرفته و بر اقوال خود به حدیث عائشه رضی الله عنها، استدلال می‌نمایند که قرار ذیل است (الشّری، ۱۴۱۸: ۲۰۴): «عن عائشه رضی الله عنها: أَنَّهَا كَانَتْ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَفَرٍ قَالَتْ: فَسَابَقْتُهُ فَسَبَقْتُهُ عَلَى رَجُلِي، فَلَمَّا حَمَلْتُ اللَّحْمَ سَابَقْتُهُ فَسَبَقَنِي فَقَالَ: هَذِهِ بَتْلُكَ السَّبَقِ» (ابوداود، ج ۳۴، ح ۲۵۷۸). از عائشه رضی الله عنها روایت شده که به همراه نبی کریم صلی الله علیه و سلم در یک سفر بودند، وی تعریف می‌کند که با آن حضرت مسابقه دادم و از او پیشی گرفتم، ولی زمانی که سنگین وزن شدم، با او مسابقه دادم، او از من سبقت گرفت و فرمود: این در مقابل آن. هم چنان، حکم ورزش پهلوانی. جمهور علما و اهل علم به این نظر اند که ورزش پهلوانی مباح و جایز می‌باشد (الشّری، ۱۴۱۸: ۱۶۵). استدلالی که در این زمینه وجود دارد، این است که «رُؤِيَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، أَنَّهُ صَارَعَ رَكَانَةَ بْنَ يَزِيدٍ عَلَى شَاةٍ فَصَرَعَهُ ثُمَّ عَادَ فَصَرَعَهُ فَأَسْلَمَ وَرَدَّ عَلَيْهِ الْغَنَمَ» (البيهقي، ج ۱۰، ۱۴۱۰: ۱۸) یعنی از نبی کریم صلی الله علیه و سلم روایت است که با

رکانه پسر- یزید بالای یک گوسفند پهلوانی کردند، و رکانه را نقش زمین کردند، دوباره برخاست و باز هم او را به زمین زد، رکانه مسلمان شد و گوسفنداش را هم برایش تسلیم کردند.

حکم ورزش‌های چون جودو و کاراته، تکواندو و کنگ‌فو، ظاهراً که دیده می‌شود والله أعلم، ضرر در این ورزش‌ها کم‌تر دیده می‌شود، بنابراین، ورزش و مسابقات این ورزش‌ها جایز می‌باشد؛ چون در تقویت بدن مفید بوده و در جهاد هم ضرورت است (الشثری، ۱۴۱۸: ۱۷۳). حکم ورزش کوهنوردی هم چنان در دین اسلام روشن بوده، اصل در این ورزش، منع بودن است؛ زیرا که حیات انسان در خطر بوده و روی کدام هدف شرعی و دنیوی که متوقف به آن باشد، هم نیست. پس در عصر- حاضر ضرورت به این ورزش دیده نمی‌شود و خطرات زیاد را متوجه بدن انسان می‌سازد و محافظت نفس انسان از جمله ضروریات خمس دین است و اصل در ورزش از جمله تحسینات است. روی این ملحوظ، ورزش کوهنوردی ناروا می‌باشد (القرضاوی، ۱۴۰۱: ۷). حکم ورزش وزن‌برداری و بادی بیلدینگ هم در اسلام روشن بیان شده است. جمهور اهل علم (ابن قدامه، ۱۴۱۹، ج ۸: ۶۵۱) قایل بر جواز این ورزش هستند. استدلالی که صورت می‌گیرد این است که «عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ مَرَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى أَنَسٍ يَرْبَعُونَ حَجْرًا أَوْ يَرْفَعُونَهُ لِيَعْلَمَ الشَّدِيدَ مِنْهُمْ: فَأَقْرَهُمْ وَلَمْ يُنْكِرْ عَلَيْهِمْ» (البیهقی، ۴۱۰، ج ۱۰: ۱۸).

از ابن عباس رضی الله عنه روایت است که روزی نبی کریم صلی الله علیه و سلم از جایی عبور می‌کردند، دیدند گروهی از جوانان مسلمان در آن جا جمع شده و سنگی را که به سنگ پهلوانان معروف بود، بلند می‌کردند، تا قوی‌ترین خود را از میان انتخاب کنند. رسول الله صلی الله علیه و سلم تایید کرد، ایشان را چیزی نگفتند؛ هم‌چنان، حکم ورزش فوتبال، والیبال و بسکتبال. در رابطه به حکم این ورزش‌ها علما بر دو قول اختلاف نموده‌اند که از این قرار است: قول اول: این نوع ورزش‌ها مطلقاً حرام اند (السلمان، بی‌تا، ج ۵: ۳۳۵). این قول عبدالعزیز السلمان از جمله علما معاصر و استاد معهد امام الدعوت در ریاض بود. استدلال ایشان این است، قسمی که دیده می‌شود در این بازی‌ها فساد زیاد صورت می‌گیرد، پول‌ها بی‌جا به مصرف می‌رسد، باعث قمار و شرط‌بندی می‌شود، عورت کشف گردیده و نماها ضایع می‌گردد. قول دوم: مطلقاً جایز است (ابن تیمیه، ۱۴۰۰: ۲۵۱). این قول شیخ الاسلام ابن تیمیه رح، بعض شوافع، فتوای اللجنة الدائمة للبحوث العلمیه والافتاء و شیخ محمد بن عثیمین است. دلیلی که مطرح می‌شود این است که اصل در اشیاء اباحت است تا این که دلیل بر تحریم وارد گردد؛ چون دلیل تحریم نیست، به مباح بودن خود جاری است. پس چیزی را که شرع حرام نکرده است، چگونه ما می‌توانیم بر تحریم آن حکم کنیم (الشثری، ۱۴۱۸: ۲۰۵).

دین اسلام نه تنها انواع ورزش‌های فوق را، بل که در ارتباط به ورزش آب‌بازی صراحت دارد. جمهور علما بر جواز ورزش آب‌بازی اتفاق نظر نموده‌اند (البهوتی، ۱۴۰۳، ج ۴: ۳۶) چنین استدلال می‌نمایند که «أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: كُلُّ شَيْءٍ لَيْسَ مِنْ ذِكْرِ اللَّهِ تَعَالَى فَهُوَ

لَهُوَ أَوْ سَهْوٌ، إِلَّا أَرْبَعُ خَصَالٍ و ... تَعْلِيمِهِ السَّبَاحَهُ» (الهیثمی، ۱۴۱۲، ج ۵: ۳۲۲) یعنی از نبی کریم (ص) روایت است که فرمودند: هر چیزی که در آن ذکر از الله تعالی نباشد، بیهوده و بی ارزش است، مگر چهار خصلت و آموختن آب بازی به آنها.

نتیجه

ورزش همانا تمرین‌های منظم و بازی‌های دارای اصول و قواعد است. این پدیده تقویت جسم و تغذیه روح را در قبال دارد و در زندگی انسان یک امر ضروری بوده و هیچ انسان و تمدنی منکر این امر نبوده و نخواهد بود. در تاریخ بشریت، هر تمدن به خاطر اهداف مشخص خود حرکات و عمل‌های ورزشی را انجام می‌دادند که خوش‌بختانه تمدن اسلامی شمشیرهای بی‌مسیر ورزش را، مسیر بخشید و مسلمان قوی را بهتر و محبوب الهی خطاب کرد.

حکم ورزش در دین اسلام در عموم مباح بوده که شامل زنان و مردان امت اسلامی شده، اما تا سرحد حرام و واجب، نظر به نیت ورزش‌کار از ورزش تغییر می‌کند. ورزش و حرکات ورزشی در صدر اسلام هم به صورت ابتدایی آن بوده و رسول الله صلی الله علیه و سلم و صحابه گرامی در رابطه به آن آشنایی کامل داشته و حتی بعضی از ورزش‌های مروج عصر- را هم عملاً انجام می‌دادند که احادیث و آثار زیاد درباره آن روایت گردیده است. هدف اسلام از ورزش و مسابقات ورزشی همانا صحت‌مندی و دفاع از دین و جهاد در راه الله متعال است که باید در محل آن استفاده گردد. حکم ورزش‌های معاصر بر می‌گردد به مقصد شریعت از ورزش، هم‌چنان علما معاصر در رابطه به ورزش، یک سلسله ضوابط شرعی ورزشی را تعیین نموده‌اند که می‌تواند در تغییر حکم ورزش، نقش مهم ایفا کند. شریعت اسلامی نظر به توجه خاصی که به سلامتی و تندرستی امت اسلامی دارد، مسئولیت‌های ورزشی را از ورزش‌کار نظر به حکم صریح قرآن که «وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ» است و پیامبر صلی الله علیه و سلم می‌فرماید که «قوت در تیراندازی است» رفع می‌کند و ضمانت در قبال ندارد، تا این‌که از حدود و مقررات همان ورزش عدول صورت گیرد.

منابع

۱. قرآن کریم
۲. الزحیلی، وهبه (۱۴۱۹هـ)، الوجیز فی اصول الفقه، سوریه، دارالفکر المعاصر.
۳. المساعید، السید حمزه فهد (بی‌تا) الضوابط الفقهیه للمارسه الرياضه دراسه مقارنه، جامعه آل البيت، اردن.
۴. الحنفی، احمد بن محمد مکی (۱۴۰۵هـ)، غمز عیون البصائر فی شرح الاشباه و النظائر، دارالکتب العلمیه، لبنان.
۵. ابن فارس، عبدالسلام محمد هارون (بی‌تا)، معجم مقایس اللغه، دارالکتب العلمیه، بیروت - لبنان.

٦. الأزدي، سليمان بن الأشعث أبوداود السجستاني (١٤٢٠هـ) سنن أبوداود، تحقيق: محمد محي الدين عبد الحميد، عدد الأجزاء ٤ دار الفكر، بيروت، لبنان.
٧. ابن قدامة، موفق الدين أبو عبد الله بن أحمد بن محمد بن قدامة (١٤١٩)، المغنى، تحقيق: عبد الله التركي، الرياض، دار عالم الكتب، عام.
٨. ابن تيمية، تقى الدين أبو العباس أحمد بن عبد الحليم بن تيمية الحراني (١٤٠٠)، مختصر الفتاوى المصرية، مطبعة المدنى.
٩. البيهقي، أحمد بن الحسين بن موسى (١٤١٠هـ)، سنن الكبرى للبيهقي، دارالمعرفة، بيروت، لبنان.
١٠. الترمذى، أبو يحيى محمد بن عيسى (بى تا)، الجامع الصحيح، دار احياء التراث العربى، بروت - لبنان.
١١. السلطان، محمد عبدالعزيز السلطان، الأسئلة والأجوبة الفقهية المقرونة بالأدلة الشرعية، دارالكتب، بيروت.
١٢. الشافعى، حسن أحمد، المنظور (٢٠٠٠م)، القانونى عامة الدولى فى الرياضة، دارالوفاء الإسكندرية، بيروت.
١٣. الشثرى، سعد بن ناصر بن عبد العزيز، (١٤١٨)، المسابقات وأحكامها فى الشريعة الإسلامية، دار العاصمة، للنشر والتوزيع.
١٤. القرضاوى، يوسف (١٤٠١)، فقه اللهو والترويح، مكتبة وهبه، القاهرة، - فتوى اللجنة الدائمة للبحوث العلمية والافتاه.
١٥. النقيب، عاطف (١٩٨٣م)، النظرية العامة للمسئولية الناشئة عن الفعل الشخصى الخطاء والضرر، بيروت، منشورات عوايد، چاپ اول.
١٦. النووي، أبو زكريا يحيى بن شرف بن مري النووي (١٣٩٢)، المنهاج شرح صحيح مسلم بن الحجاج، عدد الأجزاء ١٨، دار إحياء التراث العربى - بيروت.
١٧. الهيثمى، نورالدين على بن أبى بكر (١٤١٢)، مجمع الزوائد و منبع الفوائد، دارالفكر، بيروت- لبنان.
١٨. دهخدا، على اكبر (١٣٣٩) لغت نامه دهخدا، تهران.
١٩. صبورى، حسين (١٣٧٦)، ورزش در اسلام، تهران، حوزه علميه قم.
٢٠. منصور، محمد خالد (٢٠٠١)، الرياضة و احكامها فى الفقه الاسلاميه فى مجله دراسات علوم الشريعة و القانون، العدد الاول.